

En ny agenda for human- videnskaberne

AF SVERRE RAFFNSØE, FREDERIK STJERNFELT,
MORTEN RAFFNSØE-MØLLER OG DAVID BUDTZ PEDERSEN

Sverre Raffnsøe (f. 1959) er dr.phil. og professor i filosofi ved Institut for Ledelse, Politik og Filosofi, Copenhagen Business School. Mag.art. i filosofi fra Aarhus Universitet og Aarhus Universitets guldmedalje i 1989.

Frederik Stjernfelt (f. 1957) er dr.phil. og professor ved Center for Semiotik, Aarhus Universitet. Mag.art. og ph.d. i nordisk litteratur fra Københavns Universitet og Aarhus Universitets guldmedalje 1987.

Morten Raffnsøe-Møller (f. 1961) er ph.d. og lektor i filosofi ved Institut for Kultur og Samfund, Aarhus Universitet. Research fellow ved Institute for Advanced Studies in the Humanities, Goethe Universitetet i Frankfurt.

David Budtz Pedersen (f. 1980) er ph.d. og projektleder ved forskningsprogrammet Humanomics, Aarhus Universitet.

VELUX FONDEN igangsatte i 2011 et metaforskningsinitiativ, der for første gang i Danmark skal foretage en omfattende kortlægning af den humanvidenskabelige forskning, dens udviklingstendenser og dynamiske samspil på grænsefladerne til andre vigtige samfundsområder og til andre videnskaber. Bevillinger på 5.570.136 kr. og 5.765.000 kr. gik til to tre-årige, tværgående forskningsprogrammer, der arbejder tæt sammen.

1. ”Den humane vending”, ledet af Sverre Raffnsøe og Morten Raffnsøe-Møller og med yderligere deltagelse af professor Kirsten Hastrup (KU), professor Anne-Marie Mai (SDU) samt professor Uffe Juul Jensen (AU).
2. ”Humanomics: Mapping the Humanities”, ledet af Frederik Stjernfelt og David Budtz Pedersen og med yderligere deltagelse af professor Simo Køppe (KU), lektor Claus Emmeche (KU), professor Vincent Hendricks (KU), adjunkt Esther Pedersen (RUC), professor Andreas Roepstorff (AU), lektor Svend Østergaard (AU) samt professor Uffe Østergaard (CBS).

De to programmer fungerer samtidig som metaprojekter i forhold til VELUX FONDENs humanvidenskabelige satsning og den række konkrete kernegruppe-projekter på landets universiteter, der siden 2008 er blevet bevilget til danske forskere inden for satsningens rammer.

Fra eskimoerne i Nordgrønland til bureaukraterne i Bruxelles og fra neurovidenskabens hjernescanninger til digitaliseringens juridiske problemstillinger. Den humanvidenskabelige forskning når i dag bredt ud og har berøring med og indflydelse på alle dele af samfundet. Dertil påvirker den i udpræget grad videnskaberne samlede udvikling.

Forskningsprojekterne ”Den humane vending” og ”Humanomics” undersøger de nye grænsefelter, hvor humanvidenskaben udfordrer sig selv og andre videnskaber – både i forhold til store samfundsmæssige udfordringer og den fremtidige udvikling af humanvidenskabelige teorier og forskningsfelter. Humanistisk forskning har en lang tradition for tværfaglighed og eksperimenter med nye krydsdiscipliner; og de to projekter ønsker at kortlægge og diskutere det aktuelle billede af denne import og eksport mellem videnskaberne i forhold til faglig kundskab, teorier og metoder.

THE HUMAN TURN

1. ”Den humane vending”

(www.human-turn.cbs.dk)

Hvordan kan vi udvikle konkurrence- og bæredygtige virksomheder? Hvordan kan vi sikre sundhed og velfærd i samfundet? Hvordan kan vi håndtere klimakrisen? Svaret må søges gennem en bedre forståelse af det menneske, som præger denne udvikling. Faktisk betragtes den menneskelige faktor nu som den afgørende faktor, når det handler om at forstå og udvikle moderne organisationer, velfærd, sundhedsfremme, klimaforandringer osv.

Den humane vending sætter ligeledes agendaen i en række videnskabelige undersøgelser i dag. Naturvidenskaberne, sundhedsvidenskaberne og samfundsvidenskaberne inkluderer i stigende grad viden om mennesket som kulturbærende og selvfortolkende – tidligere et ’rent’ humanistisk felt. Denne humane vending er emnet for forskningsprogrammet ”Den humane vending”.

Klimakrisen og sundhedsfremme

Den humane faktor er blevet vigtig for naturvidenskaben. For at løse den aktuelle klimakrise er vi nødt til at forstå, hvordan mennesker forholder sig til naturen og hinanden. Vores klima må forstås som en interaktion mellem menneske og natur, ikke blot som en naturproces. Og mennesket er ikke blot ødelæggeren, men også den, som kan redde naturen.

For at fremme sundhed og behandle sygdomme har vi brug for viden om, hvordan mennesker lever, hvordan de opfatter ’det gode liv’ og forholder sig

til deres sygdomme. Humanistiske discipliner som etik og psykologi er derfor blevet relevante for sundhedsvidenskaberne.

Velfærdsforskning og ledelse af selvledelse

I moderne demokratiske velfærdssamfund ses borgerne ikke bare som passive modtagere, men også som borgere, der igennem deres selvforståelse og aktive deltagelse skaber dette samfund. Derfor bliver det fx vigtigt at forstå, hvordan den moderne litteratur udlægger velfærdssamfundets værdier og effekter på hverdagslivet.

Ligeledes bliver kultur i stadig stigende grad brugt, når politiske forandringer skal forstås, forklares og gennemføres. Også inden for erhvervsvidenskab og ledelsesteori bliver kultur og selvforståelse en central forklarings- og værdiskabelsesfaktor. For at kunne forbedre vores sociale systemer og vores organisationer er vi derfor nødt til at forstå borgere og medarbejdere bedre som selvstændige og tage højde for menneskelighed, ansvar og etiske overvejelser.

Forskningsprogrammets spørgsmål

”Den humane vending” rummer en række tværdisciplinære forskningsprojekter, som undersøger den humane vending inden for disse felter, og hvordan humanvidenskaberne kan gøre sig gældende her i dag. På hvilken måde spiller humanvidenskabelig viden en afgørende rolle, når vi skal håndtere samtidens store udfordringer? Og hvordan påvirker den nye relevans og efterspørgsel efter deres viden humanvidenskaberne selv?

Mennesket står i forhold til sine omgivelser og interagerer med verden. Mennesket forholder sig samtidig til andre mennesker og sig selv. Menneskets kompleksitet og måde at forholde sig på er genstand for ny opmærksomhed, når det gælder samfundets udfordringer og videnskabens nytænkning. Mennesket må tænkes med. Grafik: Hannah Heilmann. Copyright: Sverre Raffnsøe/HUMAN

2. "Humanomics: Mapping the Humanities" (www.mapping-humanities.dk)

Målet med forskningsprogrammet "Humanomics" er at undersøge og formulere humanioras videnskabsteori på et aktuelt grundlag. Projektet har to sammenhængende dele: En omfattende empirisk kortlægning af dansk humaniora og dens udviklingstendenser samt en undersøgelse af centrale punkter i humanistisk videnskabsteori.

Dansk humaniora: en kortlægning

Den empiriske undersøgelse under Humanomics tilsigter at skaffe omfattende ny data til at kortlægge centrale indholdsmæssige aspekter af humaniora. Hvilke emner forskes der i? Hvilke metoder benyttes? Hvilke teorier lægges til grund eller udvikles? Hvilke tendenser er på vej ind, og hvilke er på vej ud? Hvilke samarbejdsformer anvendes der? Hvilke netværk danner forbindelserne mellem forskerne og deres positioner? Hvordan har humaniora udviklet sig de seneste ti år? Hvilke nye strømninger og tværvideenskabelige initiativer udvikler sig; hvor står klassisk humaniora? På hvilke punkter står dansk humaniora stærkt? Hvordan er humanioras forhold til henholdsvis samfundsvidenskab og naturvidenskab?

Ideen er, at populationen af humanister i Danmark ikke er større, end at samtlige humanistiske forskere vil kunne besvare undersøgelsens spørgeskema – og dermed sikre undersøgelsen en stor validitet og dækningsgrad.

Samtidig er ideen, at den empiriske undersøgelse vil

tjene som unikt materiale i en større international kontekst: Hvilke mere generelle udviklingstendenser vil der kunne aflæses af dansk humanioras tilstand? Hvordan sammenlignes den danske undersøgelse med beslægtede internationale undersøgelser?

Aktuel humanistisk videnskabsteori

Den empiriske undersøgelse skal samtidig tjene som basis for formulering af humanioras videnskabsteori i dag. De enkelte gruppe-medlemmers projekter har til hensigt at kvalificere diskussionen af humanioras særlige genstandsfelt og de metoder og teorier, der anvendes.

Det er en indledende hypotese, at humaniora næppe kan adskilles fra andre videnskaber ved nogen af de simple dualismer, der ofte er forsøgt opstillet (forklaring vs. forståelse, nomotetisk vs. idiografisk videnskab osv.), både fordi humaniora indadtil er mere forskellig, end det ofte antages, og fordi humanioras mellemværender med både samfunds- og naturvidenskab er både mere omfattende og voksende, end sådanne skarpe afgrænsninger lader ane.

Delprojekterne i "Humanomics" vil kortlægge, hvilke typer data der anerkendes og anvendes i humaniora, hvilke former for abstraktion og generalisering der anvendes i humanistisk forskning, hvordan udviklingen i de institutionelle rammebetingelser er med til at forandre og udvikle humaniora, og hvilke grænseproblemer og -muligheder der ligger i humanioras interfaces med samfundsvidenskaberne på den ene side (jf. sociologi

Den første af i alt tre åbne konferencer i metaforskningsinitiativet blev arrangeret af de to forskningsprogrammer i fællesskab og afholdt på Copenhagen Business School (CBS) den 21.-22. november 2012: "The Humanities towards a New Agenda. Conference 1: Mapping the Humanities". I alt 230 havde tilmeldt sig konferencen. Her kunne de bl.a. høre og diskutere præsentationer af hvert af de to forskningsprogrammer og en indledende kortlægning af drivkræfterne bag interdisciplinaritet i forskningen. Derudover var der forelæsninger om aktuelle, markante udviklingstendenser i humanvidenskaberne, bl.a. 'digital humanities' og den stigende brug af neurovidenskabelige metoder og teorier. Desuden var inviteret forskere, som konkret havde arbejdet i projekter på grænsefladerne mellem humanvidenskaber og andre discipliner, og som præsenterede deres erfaringer med disse interdisciplinære forskningssamarbejder. Foto: CBS

og politologi som klassiske og økonomi som en nyere samarbejdspartner for humaniora) og naturvidenskaberne på den anden side (jf. neuropsykologi og humanbiologi som nye samarbejdspartnere for humanistisk forskning).

Samarbejde og fælles konferencer

De to metaprojekter blev påbegyndt i foråret 2012 og indgår i et samarbejde, der bl.a. resulterer i fælles arbejdsseminarer. Desuden tilrettelægger de to projekter sammen større årlige fælles konferencer, der er åbne for et bredere pub-

likum. Den første konference, "The Humanities towards a New Agenda", blev afholdt den 21.-22. november 2012 på CBS i København med over 230 tilmeldte. Næste konference i rækken, "Negotiating the Humanities" vil blive afholdt i november 2013, og det samlede initiativ afsluttes med en tredje fælles konference i 2014, "The Future of the Humanities". Begge projekter stiller derudover imod en bred vifte af både danske og internationale publikationer af resultaterne og debatindlæg om humanvidenskabernes roller og betydning.